

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Jure Rerum Ecclesiasticarum Ad Germaniae Catholicae
Principia Et Usum Pars ...**

Complectens Sectionem I. & II.

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1758

Titulus XV. De Divortiis, Et Dote Post Divortium Restituenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68048](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68048)

Hodierno Jure Canonico, cum dissolutio Matrimonii sit abolita, posset fortassis juris vetusti dogma de donationibus inter virum & uxorem pariter aboleri: retinetur tamen 71.), addita nova restrictione, ut validæ censeantur tales donationes, si juramento confirmantur 72.). In Germania pleræque Provinciæ habent peculiare consuetudines, vel statuta de Bonis Conjugum: unde frequens non est usus juris communis in ista materia 73.).

TITULUS XV.

DE DIVORTIIS, ET DOTE POST DIVORTIUM RESTITUENDA.

Conf. Decretal. Lib. 4. tit. 18. 19. 20.

§. 370.

ALIA est dissolutio Matrimonii quo ad vinculum, aliud *Divortium vendum* quoad

71.) C. 8. de donat. inter vir. & uxor.
72.) Arg. c. 28. de Jurejur. Vid. SERAPHIN. DE SERAPHINIS de Privilegiis Juramentorum. privilegio 71. n. 3. seqq.
73.) BOEHMERUS Jur. Eccl. Prot. tom. 4. ad lib. 4. tit. 20. §. 76. seqq.

*Matrimo-
nium*

quoad cohabitationem. Matrimo-
nia quidem legitime contracta di-
solvi non possunt (§. 364. seqq.)
conjunctiones tamen illegitimæ
ter eos, qui impedimento dirimen-
te laborant, tolerari non debent.
Ad hoc malum præcavendum Sacri
Canones suppeditant *Denuntiationem*
antequam contrahatur; & *Accusationem*
postquam contractum sit Matrimo-
nium 74.). *Accusationis* quidem
proprie dictæ usus duntaxat in cri-
minalibus est: ad allegationem testi-
monii & deductionem impedimento-
rum adhibetur, quia causa matrimo-
niales, præsertim quando de earum
vinculo agitur, causis arduis & pu-
blicis suo modo accensentur 75.).
criminalibus in plurimis æquiparatur
76.). *Accusatio* hæc inflat
potest etiam post longissimum tem-
pus, quia nulla præscriptione tolli-
tur impedimentum: imo etiam sen-
tentia pro valore Matrimonii
nunquam transit in rem judicatam
77.), nisi conjuges jam sint mor-

-
- 74.) C. 13. de despons. impub.
75.) C. fin. de procurator. in 6.
76.) C. 9. in fin. de rest. in integr.
77.) C. 7. de sent. & re jud.

& liberi illorum impugnentur tanquam illegitimi, quo casu etiam præscriptio habet locum, sicut contra alias actiones civiles, vel accusationes criminum.

§. 371. Judex legitimus pro cognoscenda causa, vel Matrimonii ob nullitatem dissolvendi, vel divortii instituendi, est Ecclesiasticus: cum enim Ecclesia habeat potestatem statuendi impedimenta (§. 299.), dispensandi in eis (§. 343.), & rata habendi Matrimonia; haud dubie eisdem, & quidem soli competit Jurisdictio circa has causas 78.) etiam
ex

Quis sit Judex?

78.) Causæ matrimoniales hoc loco intelliguntur, quibus controversia & quæstio est de Matrimonii & Sponsalium natura, qualitatibus, contractu & benedictionibus nuptialibus: de Conjugum & Sponsorum juribus, & obligationibus, ortis ex contractu sponsalicio, vel matrimoniali: de Sponsalium & Matrimonii valore, & de legitimitate prolium ex isto orta: de ipsorum impedimentis, dispensationibus in hujusmodi impedimento; ipsius Matrimonii, vel Sponsalium ob ista dissolutione, aut redintegratione &c. P. SCHMALZGRUEBER ad lib. 4. Decretal. tit. 18. n. 6.

ex officio cognoscendi, summam tamen 79.). Nec tamen sufficit quilibet Jurisdictionem Ecclesiasticam habens 80.) : sed ordinarie solus Episcopus 81.).

Qui accusatores?

§. 372. Quoad eos, qui Matrimonium accusare possunt, faciendum est discrimen inter impedimenta, ob quæ valor Matrimonii in questionem vocatur. Aliqua enim inducunt nullitatem, non absolutam, sed secundum quid, quæ scilicet ob privatum alicujus interesse diremptionem Matrimonii indulget, inter nolentes autem non dirimit aut annullat, ut puta, si ex capite doli, metus, erroris aut impotentia Matrimonium impugnatur, quo casu laicus aut de-

79.) C. I. ut lite non contest. &c. Clement. 2. de Judiciis.

80.) C. I. in fin. de Consanguin. & affin.

81.) Concil. TRID. sess. 24. cap. 20. de Reform. Postquam per Pacem Westphalicam Art. V. §. 48. Jurisdictio Ecclesiastica contra Protestantem extra territoria Episcopi degentes suspensa fuit: dirigere non licet, quem Judicem adire debeant conjuges Principes Protestantem in Germania, circa causam Matrimoniale de-

icipiens non meretur audiri 82.) :
læsus autem potest cessante errore vel
metu consensum novum ponere, &
posuisse censetur, si cessante metu
vel errore sponte cohabitet 83.), sic-
que expresse vel tacite renuntiet ju-
ri suo. Alia est nullitas *absoluta*,
quæ ob legis prohibitionem, ne qui-
dem inter volentes & consentientes
consistere nuptias patitur. Hoc ca-
su

Ii

scordes: cum summa Imperii Tribunalia,
quæ alias Principum causas decidunt, non
habeant Jurisdictionem fundatam circa
Matrimonialia. Vid. BÖHMERUS Jur.
Eccl. Prot. lib. 2. tit. 2. §. 17. 18. expe-
ditissimum est, si confugiant ad Episco-
pum Catholicum (§. 302.) cum in tota
Ecclesia Lutherana vel Calvinistica Judi-
cem competentem non invenient.

82.) BÖHMER tom. 4. ad lib. 4. tit. 18.
§. 3. dicit, Pontificem imprudenter diver-
sum statuisse in casu doli c. 26. de Spon-
sal. Male hoc imputatur Pontifici, qui so-
lummodo ait, Matrimonium non posse
consistere, si ex parte unius non adfuerit
verus animus & consensus. Sermo ibi
est præcipue pro foro interno; nam pro
externo difficile probatur defectus con-
sensus, prout ipse Pontifex ibidem dicit
ad Legatum suum: *quod qualiter tibi con-
siterit, non videmus.*

83.) C. 4. qui Matrim. accus. poss. c. 2. de
conjug. servor.

fu admittuntur ad denuntiandum vel
 accusandum impedimentum illi pro-
 primis, qui majorem notitiam talis
 impedimenti habere censentur, ut
 sunt parentes, consanguinei vel affi-
 nes, quando agitur de impedimen-
 to consanguinitatis vel affinitatis
 84.): Judicis dein erit aestimare,
 quanta fides sit ipsis adhibenda. Im-
 potentiam accusare nemo potest, ni-
 si ipsi conjuges: etiamsi enim illa
 subsit, poterunt tamen cohabitare
 ut frater & soror 85.). Nihilomi-
 nus propriae amborum conjugum
 confessioni de defectu vel delicto,
 quando agitur ad declarandam nul-
 litatem Matrimonii, non est mox
 credendum propter periculum collu-
 sionis. Sicut autem ad accusandum
 impedimentum, quod absolutam Ma-
 trimonii nullitatem operatur, ordi-
 narie omnes admittuntur 86.), qui
 conscii sunt impedimenti, illudque
 probare, vel saltem sufficientia indi-
 cia ad inquirendum dare possunt;

-
84.) C. 1. 2. 3. XXXV. q. 6. C. 3.
 Matrim. accus. poss.
 85.) C. 2. XXXIII. q. 1. C. 4. & 5.
 frigid. & malef.
 86.) C. 6. qui Matr. accus. poss.

vicissim non admittuntur illi, quorum fides merito suspecta est, qui inhiant pecuniis 87.), qui impedimentum sciverunt ante nuptias, & tamen non denuntiarunt 88.): pro Matrimonio autem suspectum est testimonium eorum, quorum præcipue interest, illud contrahi, vel valere 89.). Qui jus potius ex prioribus Sponsalibus allegat, agere quidem potest ad impediendum Matrimonium re adhuc integra, nequaquam autem ad dirimendum illud, postquam verbis de præsentis fuit contractum.

§. 173. *Quæ de accusatoribus dicta sunt, ferme etiam de testibus intelligenda sunt: regulariter ad testimonium pro vel contra Matrimonium jam contractum admittuntur omnes, qui possunt accusare, si alias sint idonei testes juxta communem doctrinam de testibus 90.). Porro levior sufficit probatio ad Matrimonium*

Qui testes?

Ii 2

nium

87.) C. 5. ibid.

88.) C. fin. ibid.

89.) C. 22. de testib.

90.) Juramenti formula, qua accusatores & testes uti deberent, traditur in C. 5. & 6. XXXV. q. 6.

nium impediendum, quam ad dissol-
 vendum. Unus testis fide dignus,
 vel semiplena probatio sufficit, ut
 ob denuntiatum impedimentum in-
 terdicantur nuptiæ ad evitanda gra-
 via scelera & fornicariam cohabita-
 tionem 91.) : econtra ut Matrimo-
 nium, quod humana potestate solvi
 non potest, decernatur irritum, &
 concedatur facultas aliud ineundi,
 plenissima requiritur probatio, cum
 sit periculum, ne homo separet,
 quod Deus conjunxit; & derur fa-
 cultas ad aliud conjugium adulte-
 rinum ineundum; tum quia conjuges
 sunt in possessione, & præsumptio
 stat pro valore contractus: unde in
 defectu plenæ probationis potius pro
 valore Matrimonii pronuntiandum
 est 92.). Exigunt etiam Canones 93.)
 ut accusatio Matrimonii sit persona-
 lis: nam si fieret tantum per literas
 operaretur solummodo præsumptio-
 nem, nec sufficeret ad sententiam
 ferendam, nisi accederent alia admi-
 nicula: attendenda tamen est consue-
 tudine.

91.) C. 12. de Sponsalib. C. 2. de Con-
 sanguin. & affin.

92.) Arg. C. fin. de sent. & re judic.

93.) C. 2. Qui Matrim. accus. poss.

ſuetudo hodierna, quæ permittit, ut illuſtres perſonæ, & nonnulli alii teſtimonium in ſcriptis ferant. Hæc de impediendo, vel diſſolvendo Matrimonio putativo ſufficiunt.

§. 374. Divortium quoad thorum *Divortium*
& menſam poteſt inſtitui vel per mu- *quoad*
tuum conſenſum ipſorum conjugum, *thorum.*
ſi ab uno votum ſolemne, altero con-
ſentiente, emittatur 94.): vel al-
tero etiam invito, ob adulterium,
cum frangenti fidem fides ſervanda
non ſit; modo altera pars non fue-
rit autor adulterii 95.), nec idem
crimen commiſerit 96.); paria enim
crimina, mutua compensatione tol-
luntur 97.). Cum autem delicta
carnis ſint difficilis probationis, ſuf-
ficiet etiam adulterium gravibus &
violentis indiſciis præſumptum 98.).

Ii 3

Ex

94.) C. 4. 5. de Converſ. conjug.

95.) C. 6. de eo qui cognov. conſanguin. &c.

96.) C. 4. 5. de Divort.

97.) C. fin. de adulter.

98.) Talis præſumptio in Jure Canonico
c. 12. de præſumpt. allegatur, ſi quis re-
periat virum alium, ſolum cum ſola, nu-
dum cum nuda, in eodem lecto jacentem,
multis locis ſecretis, & latebris ad hoc com-
modis & horis electis &c. add. c. 27. de
teſtib.

Ex causa adulterii datur jus ad divortium perpetuum: ad temporale autem sunt aliæ causæ, scilicet I. Adulterium spirituale, per quod intelligitur Heresis, aut apostasia a fide. II. Periculum animæ. III. Periculum corporis. IV. Sevitia aut furor mariti. Molesta cohabitatio. Hæ similes videntur sufficientes causæ, ob quas separationem inter conjuges quoad thorum seu quoad cohabitationem, ad certum, vel certumve tempus fieri posse decernit Ecclesia 99.).

Soluto Matrimonio, §. 375. Dispiciendum adhuc est, quid vinculo matrimoniali per mortem, aut ob latens impedimentum dissoluto, vel post divortium quoad cohabitationem perpetuum aut temporale statuendum sit de bonis, quæ uxor

testib. c. 4. XXVII. q. 1. In Jure c. L. 8. §. 2. & 3. C. de repudiis. Si uxor maritum invenerit, ad contemptum domusve suæ, ipsa inspiciente cum impudicis mulieribus, quod maxime etiam castas asperat, cætum ineuntem &c. Et viciniam si maritus uxorem invenerit, extraneorum virorum, se ignorante vel nolente convivium appetentem; aut ipso invito sua stia & probabili causa foris pernoctantem.

99. Conc. TRID. sess. 24. de Sacram. trim. can. 8.

uxor ad maritum attulit; vel maritus in securitatem dotis constituit. Triplicis generis solent distinguere Bona uxoris; *Dotalia, Paraphernalia & Receptitia*. Ex parte autem viri considerata est *Donatio propter nuptias, Morgengaticæ, sponsalitia largitas, dotalitium*. Quid circa hæc bona soluto Matrimonio statuendum sit, dependet imprimis ex pactis dotalibus, quæ vel sunt *simplicia*, & manent in terminis actus inter vivos; vel sunt *mixta*, quando transeunt in actum ultimæ voluntatis, ac futuram conjugum successionem continent. Deficientibus pactis dotalibus considerata est consuetudo vel jus statutarium singularum provinciarum aut urbium: nam ex Jure communi Romano difficulter aliquid decernitur, cujus compilatores congefferunt Leges & Constitutiones diversis temporibus latas, & sibi oppositas.

§. 376. Dos, cujus dominium *quando Dos naturale semper, quamdiu in rerum restituatur, natura existit, remanet penes uxorem, regulariter non repetitur, nisi soluto per mortem Matrimonio 100.)*. Nihilominus etiam stan-

I i 4 te

100.) C. fin. de donat. int. vir. & uxor.

teMatrimonio eam repetere uxor potest, si maritus sua culpa ad inopiam vergat 1.): vel bona mariti propter crimen fisco inferantur 2.): vel si etiam Matrimonium solvatur quoad thorum & cohabitationem absque uxoris culpa & delicto 3.), qui tunc maritus Matrimonii onera portare definit. Circa restitutionem dotis privilegium mariti & liberorum eius est, ut ipsis competat beneficium *Competentia*, ob quod non tenentur in plus, quam reservata congrua sustentatione, etiam non obstante pacto contrario 4.). Privilegium autem uxoris est, ut in rebus dotalibus, si tamen extant, vindicandis omnem habeat post dissolutum Matrimonium praerogativam 5.): si autem non amplius extant, pro illis hypothecam privilegiatam habeat in

om-

-
- 1.) L. 24. pr. ff. solut. Matrim.
 - 2.) L. 31. pr. ibid.
 - 3.) C. 1. de donat. int. vir. & uxor.
 - 4.) L. 12. & 14. solut. Matri. Exceptiones vid. in Notis GOTHOFREDI ad hanc Legem 12. n. 8.
 - 5.) L. 30. C. de Jure dotium.

omnibus bonis mariti 6.). Quod dicitur de dote, vicissim dici potest de Donatione propter nuptias ad maritum redeunte. Paraphernalia & Receptitia debent quidem redire ad uxorem, singulare autem pralationis privilegium non habent.

§. 377. Leges Civiles antiquiores *vel perda-* quæ dissolutionem Matrimonii extur?

pluribus causis tolerant, illi parti, quæ causam diffidii 7.) dedit, inter alias pœnas dicunt mulieri quidem amissionem dotis, viro autem amissionem donationis propter nuptias 8.). Justinianus autem Imperator circa divortium, ejusque pœnas inconstans fuit in diversis constitutionibus 9.). Jus Canonicum, etiam-

I i 5 si

6.) L. 12. C. qui potior. in pignor. Privilegium *hypotheca* competit omnibus hæredibus uxoris: singulare autem privilegium *pralationis* uxore mortua competit solis ejus liberis.

7.) Alii melius scribunt *discidii*, ut ostendit BÖHMER Jur. Eccl. protest. ad tit. de donat. int. vir. & uxor. §. 4.

8.) L. 8. ff. de captiv. & de postlim. L. 8. §. 4. & 5. C. de Repud.

9.) L. 10. & 11. C. eod. L. un. C. de rei uxor. act. Novell. 117. c. 8. seqq. Novell. 134. c. 10.

si dissolutionem Matrimonii ob adulterium non permittat, imponit tamen ipsi adulterio poenam, quam adultera ex causa dissoluti culpabiliter Matrimonii ex Legibus civilibus patiebatur, scilicet amissionem dotis 10.), ita quidem, ut instituta etiam propria autoritate & absque iudicio Ecclesiae, ob adulterium in divorcio, post mortem mariti hanc exceptionem adulterii opponere possint uxori repetenti dotem, vel dotalitium, id est, lucrum illud, quod pactis dotalibus ex moribus Germaniae, viduis in solatium viduitatis ut digne se exhibere queant, constitutum solet 11.). Ad hanc poenam sufficit adulterium praesumptum (§. 374.), imo etiam, si tantummodo de adulterio probetur, scilicet per contumaciam uxoris de adulterio accusatae, citatae, & non comparuitis 12.). Cum autem ex principiis

10.) C. 4. de donat. int. vir. & uxor.

11.) Dotalitium & Donatio propter nuptias per abusum confunduntur in c. 15. for. comp.

12.) BÖHMER loc. cit. §. 31. contra TRUM BARBOS. ad L. 2. solut. Matrim. p. I. in pr. n. 75.

Juris Canonici amissio dotis sit pœna adulterii, inde infertur, quod maritus uxoris adulteræ dotem lucretur, quando dos constituta est ab adultera ex bonis propriis, vel ab alio quidem, sed ita, ut soluto Matrimonio, non ad dotantem, sed ad ipsam redire debuisset. Quando autem a patre, vel ab extraneo est constituta, & hic pactus est eam sibi reddi, adulterium fœminæ istis non nocet. Cessat autem amissio dotis I. ob remissionem injuriæ per adulterium illatæ expressam, vel tacitam per cohabitationem conjugalem. II. Ob exceptionem compensationis. III. Ob factum mariti, quo consensus suum adulterio accommodavit. IV. Ob justam uxoris defensionem, e. g. si ignorans, si per vim oppressa fuit. V. Ob privatam mariti vindictam, si adulteram in adulterio deprehensam occidit 13.). Porro

13.) L. 10. §. 1. ff. soluto Matrim. &c. DUARENUS ad hanc Leg. infert, dotem cedere lucro mariti, ubi vetus consuetudo uxorem adulteram interficere licite contra rationem legis civilis permittit, ut in Italia & Germania: sed falso hoc supponitur de hodiernis moribus Germaniæ; quidquid sit de Italia.